

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. || Lvdovici || De Ponte Vallis-||Oletani, È Societate ||
Jesv Theologi.|| De || Christiani hominis || Perfectione In
Qvo-||libet eius Vitæ genere.|| Tomi Qvatvor.||**

Quorum argumenta ex S. Rvth Historia præcipué desumpta

Puente, Luis de la

Coloniæ Agrippinæ, 1625

Cap. VIII. prudentiam in omni gubernatione esse necessariam, præcipuè in totius Reipublicæ communi, & media ad eam obtinendam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39637

CAPVT VIII.

PRUDENTIAM IN OMNI GVBERNATIONE ESSE
*necessariam, præcipuè intotius Reipublica communi: &
 media ad eam obtinendam.*

REIECIMVS in hunc locum virtutem Prudentiæ; vt ex ijs quæ
 hæcenus dicta sunt, appareat eius excellentia, & necessitas; vt-
 potè sine qua nulla gubernatio possit esse recta, nec prædictæ
 perfectiones obtineri. Nam *Prudentia* docet coniungere *humi-*
litate cum magnanimitate, *magnificentiam* cum temperantia;
zelum Iustitiæ cum clementia; zeliq; ipsius feruores moderari. Nam, vt S.
 Bernardus ait, importabilis absque scientia est zelus, quare vbi vehemens
 est æmulatio: ibi maximè discretio est necessaria, quæ est ordinatio charita-
 tis. Semper quidem zelus absque scientia minus efficax, minusq; utilis in-
 uenitur: plerumque autem & *perniciosus* valdè sentitur. Quare cum Iponus
 a *introduxisset sponsam in cellam vinariam*, ac vinum fortè zeli bibendū ob-
 tulisset, statim *ordinauit in ea charitatem*, quod est proprium munus *discre-*
tionis. Hæc enim omni virtuti ordinem ponit, ordo autem modum tribuit,
 & decorem, etiam & perpetuitatem, eadem est moderatrix virtutum, ordi-
 natrix affectuum, & morum Doctrinæ. Tolle hanc & virtus vitium erit, ipsaq;
 affectio naturalis in perturbationem magis conuertetur, exterminiumq; que
 natura. Et quemadmodum virtus discretionis, absque charitatis feruore iac-
 cet: ita feruor vehemens absque discretionis temperamento præcipitat. I-
 deoque laudabilis, cui neutrum deest: quatenus & feruor discretionem erigat:
 & discretio feruorem regat. Hæc S. Bernardus. Quibus addo: *fortitudi-*
nem, absque Prudentia conuerti in audaciam, fieriq; temerariam, & furio-
 sum, *humilitas* contra sit pusillanimitas, ac timida; *miseriordia* decipitur: & suos
Iustitiæ terminos transgreditur. Prudentia, ait Cicero, est ars vitæ, aut potius
 ars bene viuendi. Quemadmodum enim Medicina docet salubriter viuere
 in corpore; & medetur morbis, ab eisq; reteruat. Ita Prudentia docet vi-
 uere cum sanitate spiritali, vitia curat; & ab eis præseruat. Deniq; Pruden-
 tia, vt ait S. Thomas, est virtutum moralium *Regina*: & omnes, cum perfectæ
 sunt, cum illa connectuntur: nam illa præscribit *modum* inter extrema vitio-
 sa tenendum: *finem*, in quem ex instituto tendant; easq; omnes in actibus
 suis gubernat: vt illi, rationis regulæ, legiq; Dei sint conformes. Et quem-
 admodum sunt duo genera virtutum moralium: aliæ, quæ vocantur *acquisi-*
tæ, eò quòd nostris operibus comparentur, aliæ *infusæ* dicuntur; eò quòd sint
 supernaturales & à Deo simul cum charitate omnibus iustis infundantur:

Prudentia
 necessitas.
 Serm. 49. in
 Cant.

c c

c c

c c

a Cant. 2. 4.

c c

c c

Zelus abs-
 que scientia.

c c

c c

Serm. 23. in
 Cant.

c c

c c

c c

Lib. 4. de
 Finib.

1. 2. 9. 65. 6. 3.

C. 2. 2. 9. 47.

a. 6. 7.

Prudentia
 ars vitæ &
 regina.

Prudentia
duplex.

ita etiam est duplex Prudentia, & altera alteram inuicem iuuat, vt vtraque ea ratione sit perfecta, quæ iam explicabitur.

§. 1. Species & actus Prudentiæ.

PRUDENTIA, vt ait Angelicus Doctor, in quinque partes siue species diuiditur quæ sunt instar quinque sensuum spiritualium: qui residere debent in supremis Christianæ Reip. capitibus, vt sint in omnibus perfecta.

PRIMA prudentia est cuiusque propria, ad seipsum scilicet in omnibus suis cogitationibus, verbis & operibus, quatenus persona particularis est, gubernandum: & propterea appellatur *Monastica*, siue singularis. Cui simul tanquam consorti adherent Iustitia, fortitudo, temperantia, & reliquæ virtutes morales, quæ passiones cohibent, & moderantur. *Secunda* Prudentia vocatur *Oeconomica*, cuius manus est, domum & familiam gubernare: & spectat propriè ad eos, quos *Patresfamilias* vocamus: de qua in proximo tractatu diximus. *Tertia* appellatur *Politica*, eorum propria, qui ciuitates gubernant: quales sunt Vicarij, & locum tenentes à Principe constituti. Supra quam est *quarta*, quæ vocatur *Regnatiua*, Regum & Principum propria: ad quos generalis regnorum & prouinciarum gubernatio pertinet. Et hæc adiuuatur à *quinta*, quæ dicitur *Militaris*, & est propria Ducum exercitus gubernantium ad Remp. defendendam ab hostibus, eam deuastare conantibus. Omnes hæc quinque Prudentiæ etiã excellentiori modo pertinet ad Põtifices & Prælatos Ecclesiæ, quæ Regnum est Christi: quam spiritualibus armis defendunt ab hostibus eam continuè impugnantibus. Et præterea militaris suo quodam modo debet reliquas comitari: quia nunquã desunt hostes turbantes pacem ciuitatis, aut familiæ, aut propriæ conscientiæ; ac propterea necesse est, tanquam strenuos duces pugnare, ad illos repellendos.

DENIQUE omnes hæc Prudentiæ talem habent inter se ordinem: vt prima sit necessaria ad secundam; & hæc ad tertiam, & sic de reliquis: nam, qui in propriis rebus non est prudens, non poterit in alienis esse; & qui tantam discretionem non habet, vt propriam domum sciat gubernare, non censebitur illam habere, ad gubernandam *Republicam*. Est enim Apostoli sententia: *asi quis domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit.*

PROPRII actus Prudentiæ, in singulis prædictis quinque, præcipui sunt tres, quos S. Thomas vocat *Consilium*, *Iudicium*, & *Imperium*: quibus attentissimè inquirat apta media ad finem desideratum obtinendum, de quibus qui prudens est *consultationem* apud seipsum instituit; consulens tamen etiam, quando opus est, aliorum iudicium & consilium. Qua consultatione peracta, accedit *secundus* actus scilicet *Iudicium*: quo ex consultatis accipitur, quod est è re magis: hic enim actu habet se instar Iudicis in sententia ferenda, circa causam controuersam, postquam, quæ partes, & earum aduocati pro eis

addu-

2. 2. q. 47. a.

11. q. 48.

5. 50.

Prudentia

5. species.

1.

Monastica.

S. Thom. a.

11. 5. sup.

2.

Oeconomica

3.

Politica.

4.

Regnatiua.

5.

Militaris.

a. 1. Tim. 3. 5.

2.

2. 2. q. 47.

ar. 8.

Consilium.

adduxerūt, audiuit. Post Iudicium sequitur *imperium*: quo efficaciter imperatur executio rei decretæ & iudicatæ. Et hic nobilissimus est maximique momenti actus Prudentiæ, à quo vnus cuiusq; bonum, totiusq; communitatis sibi commissæ, præcipuè dependet. Hoc tamen discrimine, quod in sui ipsius gubernatione post efficac Prudentiæ imperium, sequitur *obedientia* reliquarum potètiarum. Corpus enim, eiusque iensus tanquam serui, absq; resistantia parent rationi iubenti. Nam statim atque ratio iubet, oculos, aut os aperiri: mox ad videndum, & loquendum aperiuntur; quod si claudi iubeat, ne videant aut loquantur, ad nutum obediunt. Appetitus autem *sensuum* cum suis passionibus, etiamsi obtemperent quidem, id tamen faciunt interdum cum repugnantia & resistantia, vt opus sit magna animi virtute, ad eos reprimendos; & efficacitate, ad imperandum. At in *domus, ciuitatis, aut Resp.* gubernatione non statim post imperium Prudentiæ sequitur obedientia subditorum: eò quòd liberi sint, & interdum suis Passionibus, propriæ voluntatis desideriis, propriiq; iudicij dictaminibus sint valdè addicti. Ideoq; opus est, vt prudentia ipsa rationes adinueniat, motiua & media, quibus eis persuadeat, & ad se subiiciendū & obediendū impellat: vt familia, & Resp. illa talis sit, qualis erat nobilis illius centurionis, qui dixit Christo D. N. *bege homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites; & dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & seruo meo fac hoc, & facit.* Nec dubium est, quin horum militum & seruorum obedientiam plurimum iuuerit insignis prudentia & sanctitas sui Ducis, qui benè illos instruxerat: quos non solum rationibus inducebat, sed suo etiam *exemplo*: quia scilicet superiori suo ipse obediēbat; vt eadem ratione inferiores, quos habebat, ipsi obedirent. Et nihilominus euenire facillè potest: vt ipse gubernator probus sit, nec tamē inferiores promptè ipsi obediant. Quare prudentiæ perfectio nō est ex *eventu* negotiorū æstimanda, quæ ab aliena voluntate dependet. Simul enim hæc duo esse possunt: vt gubernator sit prudens, eiusque mandata recta: & tamē euenta sunt infelicia; eò quòd subditorum obedientia non ita sit ad nutum, vt par esset; aut aliqui interueniant; qui obicem aliquem opponant.

AD HÆC: vt Prudentia suos actus in omni gubernationis genere aptè exerceat, varios habet comites sibi assistentes, & adiuuantes: quorum officia variè Philosophi explicant, sed præcipua sunt *septem*. *Memoria* scilicet rerum præteritarum; *intelligentia* præsentium, ab his ad illas ratiocinando; *providentia* futurarum, prospiciendo in tempore futuris; *docilitas*, vt facillè ab aliis doceatur, & moneatur: præcipuè verò à sapientioribus, senioribus, magisq; expertis; *solertia* in adinueniendis citò aptis medijs ad finem desideratum obtinendum; *circumspectio* in rebus omnibus, & circumstantiis occurrentibus benè perpendendis, iuxta finem intentum: ac

denique

Imperium.

Potentia
statim obe-
diunt.

Appetitus
sensituum
non sine
lucta.
Subditi non
semper.

Ideo prudē
tia iuuandi.

b Mat. 8. 9
& Exemplo

Exitus, ma-
luis iudex.

2.

S. Tho. 2. 2.
q. 48. & 49.

7. Officia
Prudentiæ.

c Apoc. 4. 6.
c Ezech. 1. 18
Oculis
Retro.
Ante.
Circa.
Intra.

d Zach. 3. 9.
7. Dona S.
Spiritus.

c Prov. 3. 5.

Nec tibi nec
homini sed
Deo fido.

f Ps. 17. 29.

denique *cantela* in praevidendis incommodis, & opportunè auertendis. Hi comites sunt & consiliarij Prudentiæ & oculi, quibus omnia iustrat. Quibus plena erant sancta illa animalia de quibus S. Ioannes & Ezechiel; e quod esset plena oculis, ante; & retro. & in circuitu, & intra. Oculi retro, sunt memoria rerum præteritarum, quarum recordatur, ad faciendâ eis coniecturam circa præsentia, & futura prospicienda, ac propterea senes sunt prudentiores, propter magnam rerum præteritarum experientiam. Oculi ante, sunt providentia, respiciens ea, quæ post sunt evenire; & procul olfaciēs bellum; mediaque prospiciens, ad victoriam obtinendam. Oculi in circuitu sunt circumspēctio & cantela, qua milites eadem res vertitur, & invertitur: ut tota circumspiciatur; ita ut nihil eius occultetur. Oculi intra, sunt ipsa intelligentia & solertia, aspiciens ac benè cogitans quicquid faciat: & quia novit, se non posse omnia assequi, accedit docilitas, ut alios interroget, & ab eis doceatur: ita oculis alienis utens, atque si essent proprii. Hi septem Prudentiæ oculi sunt de quibus dixit Zacharias: d super lapidem unum septem oculi sunt: ad significandum Christum Dñm nostrum eminenter habere septem has Prudentiæ partes, cum septem Spiritus sancti dona: & earum sunt participes viri perfecti, fundantes eas in quadam insigni fortitudine, ad exequendum bonum; & fugiendum malum, ad quæ oculi pertingunt & ad resistendum hostibus, illas oppugnantibus: qui tamen viri perfecti nihil horum possunt, nisi lapidi illi vni, qui Christus est, vniantur: luci quæ & Prudentiæ, ab eo per septem Spiritus sancti dona, ipsis communicatæ, præcipuè & nominatim per sapientiam, intellectum, scientiam & consilium. Nostra enim memoria fragilis est, & obliuiosa; intelligentia & ratiocinatio valdè brevis; providentia valde incerta; circumspēctio & cantela valdè limitata: & nisi à Deo foueatur & adiuvetur, nec fidere illi possumus, nec satis cum illa esse tuti.

Hoc voluit Sapiens, cum dixit: e habe fiduciam in Domino, ex toto corde tuo, & ne inniaris prudentiæ tuæ. In omnibus vis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud te ipsum: time Deum, & recede a malo: quali vnumquemque hoc modo voluerit monere: etiamsi in Dei seruitio sis valdè antiquus, valdeq; peritus & expertus: non tamen soli tuæ prudentiæ fidas, sed etiam ab aliena auxilium pete. Ne tuæ sapientiæ multum tribuas, sed vive in timore ne decipiaris: ne tutum te esse existima auxilio hominum; sed præcipuam fiduciam in ipso Deo colloca: & in omnibus tuis negotiis eum tanquam præsentem aspice, qui te in eis dirigat. Ipse enim Prudentiæ flucernâ illuminat, suisque illustrationibus memoriâ excitat, intellectum instruit, solertiam extimulat, dirigit Prudentiam, ac supplet quod circumspēctio deest. Quod si hoc suavit Salomon cuius iusto; etiam cui nullius alterius gubernatio, quam sui ipsius incumberet: quid de eo censeret, cui multorum

aliorum

aliorum incumberet gubernatio: Eò enim difficilior est Prudentia, quò gubernationis sphaera magis extenditur: eritq; maximæ Prudentiæ, quòd quis intelligat, non sufficere prudentiam humanam, nisi foueatur & adiuuetur à Diuina. Benè hoc intellexit ipse Salomon, cum ad regnum promotus, Deus apparuit, dicens: *g postula quod vis, ut dem tibi, & ille cum magna animi demissione respondit: tu Domine regnare fecisti seruum tuum pro Dauid patre meo, ego autem sum puer paruulus, & ignorans egressum & introitum meum, in occurrentibus negotiis. Dabis ergo seruo tuo cor docile, ut populum tuum indicare possit, & discernere inter bonum & malum. h. Da mihi sapientiam & intelligentiam, ut ingrediar & egrediar coram populo tuo: quis enim potest hunc populum tuum dirigere, qui tam grandis est, indicare, nisi tu illi faueas, ipsumq; adiuues? Placuit ergo sermo hic Salomonis coram Domino, i deditq; ei sapientiam & Prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis quasi arena, qua est in litore maris. Quare nec hominum infinita multitudo, nec plurimæ occupationes, aut negotiorum grauitas illum premebant, aut cor eius arctabant: sed cum magna quiete & reuerentia omnia expediebat. Sed multò adhuc amplius idem Rex hoc ipsum declarauit, orationem referens, quam fudit ad Deum; k (inquit) seruus tuus, homo sum infirmus, & exigui temporis, & minor, nec sufficiens ad intellectum iudicii & legum. Nam etsi quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Tu elegisti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum. Mitte sapientiam, qua tibi assistit, sedetque tecum in throno tuo, de caelis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tue, ut mecum sit, & mecum laborer: ut sciam, quid acceptum sit apud te: scit enim illa omnia, & deducet me in operibus meis sobrie. Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iuste, & ero dignus sedium patris mei. Hæc fuit piissima sapientissimi huius Regis oratio, in qua petebat à Deo scientiam & Prudentiam ad gubernationem suam necessariam, tribus adhibitis rationibus siue titulis ad illam impetrandam: vnum ex parte ipsiusmet Dei: quia ipse est fons sapientiae, elegitque ipsum ad talem gubernationem: ideoque ad ipsum spectat sufficientia talenta dare, qui dedit officium: alterum ex parte propria imbecillitatis & ignorantiae, nisi Deus subsidium mittat: tertium ex parte populi, quæ erat gubernaturus, populum scilicet ipsiusmet Dei, filios & filias eius: pertinet enim proprie ad parentes, aptos Magistros & Pedagogos filiis suis adhibere. Easdem rationes ac titulos possunt in simili oratione adhibere Reges & Principes, gubernatores & iudices, Prælati & Superiores omnes trium Ecclesiæ Rerumpublicarum confidentes de summi gubernatoris liberalitate, quòd facturus sit ipsos diuina: suæ sapientiae, ac Prudentiæ participes, ut nouerint seipsum; & eos omnes, qui ipsorum curæ sint commissi, recte gubernare.*

g 3. Reg. 3. 7
Rex indiget
sapientia
à Deo.

h 2. Par. 1. 10

3. Reg. 4. 29.

k Sap. 9. 5.

Oratio Sa-
lomonis.

1
Ex parte
Dei

2.
Propria in-
firmittatis.

3.
Populi Dei.

Imitentur
aut Reges.

S. 11. *Variamedia ad Prudentiam obtinendam.*

HINC licet aliqua media accipere, ad Prudentiæ virtutem obtinendam. Supponimus enim: diuinam prouidentiam non erga omnes ad eò liberalem se ostendere, atque erga Salomonem, cui regente & absq; ipsius labore eam infudit: id enim fuit rarum ac prodigiosum. Lex autem *ordinaria* est, vt omnes eam paulatim addiscant, industria propria & aliorum subsidio cooperantes diuinæ gratiæ; semperq; in primo loco. orationis frequentiam ponentes, ita vt, antequam Prudentiæ actus aggrediantur, *orationem* præmittant: vt Deus D. N. speciali luce ipsis assistat, ac faueat: amplectentes Tobia consilium ac documentum filio suo datum: *Omni, inquit, tempore benedic Deum; & pete ab eo, vt vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permanent.* Præcipue tamen hoc est faciendum in negotiis *urgentibus*, & ita *implicatis*, vt humana Prudentia eorū exitū non inueniat: quemadmodū S. ille Rex factus est, cū in similibus angustiis constitutus dixit: *in cū ignoremus quid agere debeamus, hoc solū habemus residui, vt oculos nostros dirigamus ad Deum,* a quo & consilium & auxiliū expectamus. Idem quoq; faciendū est in casibus *repente occurrentibus*, ad quos humana solertia non attingit: vt sic accedat diuina, quæ eius defectus suppleat, quemadmodū euenit Dauidi confugiendi ad Regem Achis, vt Saulis persecutionem effugeret: Nam cū ibi etiam in mortis periculum incidisset, ex Dei inspiratione sinxit se *in insanum*: & sic liber euasit. Et cum primum Salomon sedit, in throno suo expediuit repente solennem quandam litem *inter duas mulieres meretrices*, cū vtraq; *vellet esse mater cuiusdam infantuli*, & cū nullum esset humanum medium, ad id probandum, ac proinde nec ad litem rectè decidendā, *instit infantem diuidi in duas partes*, quòd, cū altera audiret, cōmiseratione cōmota est; altera verò potius, vt fieret optabat; iudicium tulit rex ex illa commiseratione, illā esse veram infantis matrem. Cuius iudicij fama peruagante totus populus timuit Regem, agnoscens eum sapientiam habere, ac spiritum Dei ad eos gubernandos. Et quando Deus vult Reges ac Iudices apud ipsorum subditos commendare, vt magnam de illis opinionē concipiant, id facit in huiusmodi casibus, in quibus prouidentia & sapientia Dei elucet, per ipsos gubernatis.

I. ORATIONE supposita, necesse est Prudentiæ obices remouere; qui, etsi multi sint, ad *tria* tamē capita possūt reuocari. *Primum* est quælibet *inordinata affectio* ad personas aut res terrenas, quales sunt voluptates, diuitiæ & honores: huiusmodi enim affectio instar est *nubis* oculos rationis offuscantis; & *turbis* iudiciū intellectus deprauantis: vt nigrum iudicet album; & contrā, albū, nigrum. Affectus enim trahunt post se discursus, & rationes, & affectiones carnales & terrenæ extimulāt falsam Prudentiam, quā Apostolus p *Prudentiam carnis* appellat, *Deoq; inhibitam*, eò quòd nō sit lege Dei subiecta,

Prudentia
ratione ac
quiritur.

l Tob. 4. 20.
Maxime in
difficilibus.

m 2 Par. 20
12.

et Fortuitis

n 1. Reg. 21.
4.
o 3. Reg. 3.
16.

I.
Tollatur o-
mnis affectio
inordinata.

p Rom. 8. 6.

veræ

vere spiritus Prudentiæ contraria; sagax, vigilans, & astuta, in mediis inueniendis, vt prauorum votorum compos euadat. Quemadmodum villicus ille, de quo dicit Euangelium, quod cum Dominus illi dixisset: *q redder rationem villicationis tue: iam enim non poteris villicare, dixit intra se. Scio quid faciã, vt amicos mihi comparem, qui cum amotus fuero a villicatione, recipiant me in domos suas. Et conuocatis debitoribus Domini sui, partem debitorum remisit, deprouando chirographa, quæ prius fecerant, ex quo facto intulit Saluator: filios huius sæculi prudentiores filijs lucis in generatione sua esse. Vt plurimum enim vehementes affectus, eò quòd carnis palato conformes sint, magis ingenium exacuunt, & maiorem astutiam & peritiam efficiunt, vt, quod quærunt, obtineant. Ideòq, nisi illi mortificentur: non poterit illis vera Prudentia præualere, quæ multum ex eo pèdet, quòd affectiones huiusmodi deuetæ sint, ac resignatæ. Et ideò, dixit S. Thomas, quod quemadmodum Prudentia virtutes morales regit, in moderazione suarum passionũ: ita ipsæ morales virtutes, moderantes ipsas passiones, Prudentiam adiuuãt, vt eas bene gubernare nouerit. Quod si Dei amor, & pij, sanctique ab eo prouenientes affectus, essent vehementes, exacueret proculdubio discursus, & rationes ipsis fauentes; redderentque Prudentiam spiritus valdè perfectam.*

SED aliud obstaculum habet, *arrogantiam* scilicet sui ipsius, propriæque sapientiæ ac Prudentiæ: nullus enim minus est Prudens, quàm qui Prudentiam sibi arrogat: seque ipsum sapientem existimat; proprio iudicio confilioque ita fidens, vt alienum contemnat. In tales enim exclamat Isaias, dicens: *r va, qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis Prudentes.* Nam tales propria Prudentia decipit, & *consilium præcipitat*, cœlique lux deserit: vt quæ superborum hominum sit hostis. Ideoque tolet Deus consilia sua *abscondere a sapientibus & prudentibus* in suis oculis, *paruulis* verò & humilibus *eadem reuelare*. Et qui se humiliauerit coram Deo, imprudentem se ac stultum iudicans: veram Prudentiam obtinebit. Scriptum est enim: *vbi est humilitas, ibi & sapientia.*

DENIQUE tertius Prudentiæ obex est quælibet *cordis turbatio*, siue ab ira, siue à vindicta, aut furore vitioso; aut ab inquieta naturali complexione aut aliundè turbata: Animi enim perturbatio iudicium obscurat, & non permittit ratiocinari; nec res, vt oportet, rectè perpendere. Ideoque valdè prudentes viri, cum se sentiunt *iratos*, abstinere à deliberatione circa agenda. quod si tunc aliquid statuunt agendum, ferè semper erratur: quia tunc ira maiorem habet locum; & plus decernit, quàm ipsa Prudentia. Quæ sedem suam in corde quieto & pacato habere solet. Ibi consultit, deliberat, iudicat, & imperat rectè: ita imitando supremum gubernatorem, de quo dicitur quod *x cum tranquillitate iudicet, ac disponat omnia.*

q Luc. 16. 1.

Prudentia
sæculi.

1, 2, 9. 65.
a. 1.

Prudentia
est virtutes,
se inuicem
iuuant.

2.

Arrogantia
absit.

c Isa 5. 21.

c Job, 18. 17.

c Mat. 11. 52

u Pro. 11. 2.

3.

Cordis tur-
batio esset.

x Sap. 12. 18.

§. III. *Alia media magis particularia.*

REMOTIS Prudentiæ obstaculis, incipiet suos actus exercere: iis enim morales virtutes augentur. Nam quemadmodum fit homo temperans, temperanter comedendo: ita prudens euadit exercendo in negotiis actus Prudentiæ. Quæ, vt munere suo in Reipublicæ gubernatione bene fungatur, necesse est tres suos primos comites valdè exactè perficere, quos vocamus *Memoriam* rerum præteritarum, *Intelligentiam* præsentium, & *Providentiam* futurorum.

I.
Memoria.

a *Deut.* 32.
34.
b) *Reg.* 2.6.

*Libri iuuent
memoriam.*

c *Esdr.* 2.
23. & c. 6. 1.

PRINCIPVM & Gubernatorum *memoria* tanquam archiuum esse debet Legum & pragmaticarum suæ Reipublicæ, gestorum memorabilium suorum præcessorum, & euentuum eorundem expeditionum omnium maioris momenti, quæ ipsis incumbunt, & hominum grauiorum, qui ipsos vel iunant, vel iuuare possunt in sua gubernatione; obsequiorum, quæ ipsis exhibuerunt, & exhibent: vt ea remunerent: aut delictorū: vt puniant, quemadmodum Deus illa habet in archiuo memoriæ suæ, & a signata in thesauris suis: & Dauid multis annis memoria retinuit, b delicta Ioaab & Semei, vt illos tempore puniret; & obsequia Berzellai; vt ea semper remuneraret. Sed quoniam memoria hominum est fragilis & obliuiosa, præcipuè cum negotia multa in ea reconduntur, meritò habere debent *libros* siue registra, in quibus res insigniores, & maioris momenti scriptæ seruentur. Quemadmodum Scriptura Sacra refert de Rege Assuero, cui cum Mardocheus insigne quoddam obsequium præstitisset, iussit ipse c *historiis* & *Annalibus* priorum temporum tradi coram se, in quibus scripta erant suorum maiorum præclara facinora; & res memorabiles, quæ diuersis temporibus eueniebant. Et cum quadam nocte somnum capere non posset, iussit legi sibi illos Annales, cumque ad locum esset peruentum, vbi scriptum erat factum Mardochei, quæ siuit Rex; quid pro hac fide honoris & præmii Mardocheus consecutus esset? cumq; responsum esset: nihil omninò mercedis accepisse, statim iussit magno & publico honore illum affici. Omni enim dubio procul, multum anisat fideles seruos, quod videant, suos Dominos memoria retinere ipsorum obsequia: & ipsimet Domini valdè recreantur, cum magnalia suorum prædecessorum memoria repetunt; aut cautiore redduntur, cum infelices eorum exitus relegunt; & vtraque ratione prudentiores fiunt & doctiores.

2.
*Negotia pe-
netrent.*

OPORTET etiam *intelligentiam* rerum præsentium exacuere, non tractando negotia obiter & propteranter; neq; existimando, satis esse, leuiter aspicere, quid prima quasi facie negotium contineat: sed danda illis est opera, vt benè illa penetrent, & à fundamētis intelligant. Debent meritò valdè benè

compre-

comprehendere totum Reip. statum, eiusque commodi & incommodi radices. In quem finem expedit, (quoad fieri poterit) ipsum oculorum aspectum adhibere, iuxta praestans illud Spiritus sancti consilium: *diligenter agnosce cultum pecoris tui, tuosque greges considera.* Cognitio enim ex auditu, & solis rumoribus, semper est exigua; aut nunquam aequè perfecta, atque ex aspectu: per quem Princeps & pastor agnoscit, agnoscitur, amat, & amatur: & plenius assequitur finem suae gubernationis. Sed quoniam id semper fieri non potest: pertinet ad intelligentiam Prudentiae, bene penetrasse, & comprehendisse ingenia & conditiones nationum, provinciarum, & hominum, cum quibus agitur: ut omnibus, in modo & ratione gubernandi, se Princeps accommodet: lenitate, aut severitate, aut modo magis illis apto: accommodanda onera imponenda, viribus eorum, quibus imponuntur: ne quis plus oneretur, quam eius vires & facultas permittant. Sed & illud necesse est, ut haec intelligentia intra certos limites contineatur: nam tanta attentio adhiberi posset in rebus omnibus intelligendis, & revidendis: ut nullae unquam expedirentur: quod in magnum gubernationis detrimentum cederet. Quoadmodum enim imprudenter quis negotia sine consideratione expediret; ita esset imprudentiae tam diu haerere in consideratione ut occasio & opportunitas ea expediendi & exequendi elabatur & pereat. idem enim Salomon dixit: *Prudentia tua pone modum: ne scilicet aut defectu aut excessu in consilio, iudicio, & negotiorum executione peccetur.*

DENIQUE exacuenda & extimulanda est *providentia* rerum futurarum, atque attendendo *fructum*, qui ex praesenti semine speratur: ut bonum illud eligatur, ex quo sit postea maior utilitas securura. Et similiter *incommoda* sunt attendenda, quae ex rebus praesentibus sequi possunt: eaque tempestive interciderent, antequam crescant, & maius detrimentum adferant. Statim atque scintilla apparere incipit, (ait S. Hieronymus) extinguenda est; rescandae sunt putridae carnes, & scabiosa ovis à caulis repellenda: ne tota domus, *massa, corpus, & pecora*, ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant. Debet etiam providentia extendere se ad res temporales, ita ut nunc prospiciat de necessarijs in futurum: sicut dicitur de Ioseph, quod cum esset Aegypti gubernator, *tempore fertilitatis replerit horrea Aegypti*; tanta copia legumini, ut sufficeret ad totum regnum sustentandum toto tempore sterilitatis. Exemplo etiã *g formicae*, de qua Salomon ait, quod *paret in aestate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat in hyeme.*

Nunc tamen praedicta media sufficiunt ad Prudentiam perfecte consequendam, nisi accedat *ultimum*, quod est, *magistrum* aliquem adhibere, qui eam doceat. Si enim reliquae artes, & scientiae non discuntur sine magistris: quanto minus poterit Prudentia acquiri, quae ad tot gubernationis

d Pr. 27. 3.
Oculus aure
cervior.

Incolligen
tia suppleat.

Sufficit mo-
derata in-
telligentia.
c Prov. 23. 4.

3.
Providentia
futura pra-
videt.
in Ep. ad
Gal. 1. 24.
q 3. c.
Resecanda.
c c

Etiã tem-
poralia.
f Gen. 41. 47

g Prov. 6. 8.

4.
Magistri
duplices.

Muti.
Libri sacri
Salomonis
Ecclesiastici
SS. Patres.

Vuentes
Consiliarij.

materias diffunditur? Ideoque *duplices* habet magistros: alios tanquam *mutos*, prudentes tamen, & valde copiosos: quales sunt *libri Sacri*, nominatim quos edidit *Salomon*: in quibus Prudentiæ monita & documenta, quæ Deus illum docuerat, scripsit: & similiter *Ecclesiastici* liber (vt in eius prologo habetur) ex libris legis & Prophetarum summam quandam collegit consiliorum ac documentorum in hunc finem. Ad cuius imitationem multi Sancti Patres ediderunt alios libros, similibus documentis refertos: ex quibus & ego ea collegi, quæ hæcenus sunt posita, & in posterum ponentur. Nec dubium, quin lectio homines faciat sapientes; iuuetque, vt etiam prudentes fiant. Nihilominus alij quoque Magistri Prudentiæ *viuentes*, sunt necessarii, qui illam doceant: non tam regulas eius præscribendo, quàm eandem in praxim deducendo & exercendo, dantes prudentia in occurrentibus negotijs consilia: vt Reges & gubernatores ex eorum exemplo discant bonæ gubernationis praxim: vt apparebit ex ijs, quæ proximo capite, de huiusmodi *consiliarijs* adferemus.

CAPVT IX.

GVBERNATORES OPVS HABERE PRVDENTIBVS
Consiliarijs: & quas dotes ac talenta habere illi debeant,
vt sint perfecti.

VONTIAM Principes & supremi Gubernatores exornati esse debent *quinque* partibus Prudentiæ in proximo capite indicatis, ad bene gubernandum *seipsos*, *familias* suas *civitates*, totum *regnum*, suamque *militiam*, opus habent varijs consiliarijs, à quibus in hac gubernatione iuuetur. Ordinariè enim est impossibile, quòd solus Rex possit ad eò varias res laus comprehendere, rectumque de eis iudicium ferre: & licet ad ea omnia sibi esset sufficiens: *arrogantia* cuiusdam esset, soli suo iudicio fidere. Id enim esset vsurpare sibi velle, quod est solius DEI proprium, ob infinitam suam sapientiam: de quo dicitur, *a quis consiliarius eius fuit?* Qua sententia (vt perpendit S. Chryl.) significatur reliquos, præter Deum, opus habere consiliarijs; sine quibus facile decipientur. Et eò tendebat sermo serpentis, qui primos nostros parentes decepit, dicens *b eritis sicut Di*, scientes *bonum & malum*, hoc est, omnia. Quod cum Eua credidisset, noluit virum suum Adamum consulere, an expediret prohibitum fructum degustare: & ita fuit decepta. Et quamuis *Adamus* caput esset generis humani, & quidem valde sapiens: cum tamen *solus* esset, fuit quoque deceptus, cuius deceptio toti

Consiliarij
necessarij.

a Isa 40. 13.
Rom. 11. 34.
Hom. de fo-
rend. repro-
bationib.
b Gen. 3. 5.
Deus solus
sibi sufficit.

mun-